

Sneeuwkllokje

Omdat het me moeite kostte om de bruinige sneeuwblubber van mijn laarzen gestampt te krijgen stond ik wat langer dan normaal op de stoep voor ik aanbelde. Na vijf jaar wekelijkse bezoeken wist ik wat er op de deur stond, maar de letters op het naambord waren nauwelijks meer leesbaar door verwerking die alleen het woord 'psycho' nog onbedekt liet. Het viel me nu voor het eerst op, misschien omdat ik met vakantie was geweest. Maar nee, in twee weken tijd had het nooit zo vies kunnen worden. Grappig hoe je zonder het in de gaten te hebben gewend kan raken aan dingen en ze over het hoofd ziet.

Misschien een leuk thema om vandaag met mevrouw Veder te bespreken, dacht ik, terwijl ik mijn jas aan het haakje hing en in de wachtkamer plaatsnam op mijn vaste plek tegenover de reproductie van Rothko. Ik was de twee orangerode vlakken, die mij eerst tegenstonden vanwege hun intensiteit, steeds meer gaan waarderen. Waarschijnlijk was het een kwestie van conditionering: de aanblik van deze afbeelding had mij vooral in het begin een aanzet gegeven om in de spreekkamer mijn hart eens flink te luchten en tevens de weerzin tegen het schilderij te verdrijven.

Het werd steeds lastiger om onderwerpen te verzinnen, alles was zo'n beetje besproken. Mijn jeugd met een labiele moeder, een drinkende en snuivende vader en de ruzies tussen die twee, waren uitgebreid de revue gepasseerd. Net als de relaties met kwetsbare of onsympathieke (meestal beide) mannen die ik had gehad, of de liefde voor een leuke jongen waar ik me sinds kort aan waagde.

Eigenlijk ging het behoorlijk goed met me, in alle opzichten. Onze gesprekken waren sinds een aantal maanden veranderd. In de eerste jaren

dat ik hier kwam zei ze vaak iets waardoor mijn hele wereld van kleur leek te veranderen, helderder werd of juist warmer van tint. In ieder geval beter te verdragen. Dan huppelde ik na afloop de deur uit. Soms stelde ze een vraag die me liet merken dat ik iets belangrijks uit de weg ging. Dan was er geen ontkomen meer aan en vertrok ik vol goede moed en bereid om te doen wat nodig was. Er vielen de laatste tijd meer stiltes en mevrouw Veder maakte zelden nog een opmerking die ik zelf niet had kunnen bedenken.

Soms was ik zelfs geneigd om haar dingen over *haar* persoonlijke leven te vragen. Ik had me tot nu toe weten in te houden.

Mijmerend had ik inmiddels zo lang en geconcentreerd naar de oranjevlekkende vlakken gestaard dat de blauwe vlakken zich roerden: ze staken fel af tegen de rest van het doek.

Ik wist wat me te doen stond, maar het idee om afscheid te nemen beangstigde me. Mijn nieuwe ik ervoer ik als fragiel en ik was gehecht geraakt aan de wekelijkse gang naar het oude grachtenpand. Aan de poederige sfeer die er hing, de strijdende gevoelens van hoop en angst in de wachtkamer, de stoffige planten, de rozengeur van het parfum van 'Veder' zoals ik haar tegen mijn vriendinnen oneerbiedig noemde, de tissues, altijd van het merk Tempo, de kreukelige leren fauteuil waar ik in weg kon zakken en de patronen in het versleten Perzische tapijt waar ik veelvuldig naar gestaard had in de eerste jaren van de therapie, en natuurlijk de Rothko waar ik in verdwijnen kon, toen ik er nog van overtuigd was dat alle rottigheid in mijn leven op de een of andere manier mijn eigen schuld was. Maar ik was vooral bang dat ik niet zonder de begrijpende ogen van mijn psychotherapeute kon en dat ik al gauw haar rustige aanwezigheid zou missen. Ze gaf precies genoeg warmte af om bij haar te willen blijven. Alle redenen om te willen blijven.

Ik hoorde de deur van de spreekkamer opengaan, gevolgd door de geluiden van de persoon die twee jaar lang voor mij aan de beurt was. Ik kende zijn jassen. Ik had ze door de seizoenen heen zien hangen aan de kapstok, ze waren dik, dun, lang, kort, sober, fleurig, met of zonder sjaal. Ik herkende het geluid van zijn hoest, een droog keelgeschraap dat eerder door spanning dan door verkoudheid werd veroorzaakt, en het sloffende geluid van zijn voetstappen. Ik stelde me er suède instappers met spekszolen bij voor maar ik had hem nog nooit gezien.

Deze keer leek het langer dan normaal te duren voor de deur van de wachtkamer openging. Toen mevrouw Veder me uiteindelijk binnenliet keek ze me onderzoekend aan, wat me even net zo'n onzeker gevoel gaf als in de tijd van mijn eerste consulten. Het had maanden geduurd voor ik durfde geloven dat ze niet opzag tegen mijn komst. Ik was bang geweest om voor een zeurpiet aangezien te worden. Door de Canarische zon en zee en dankzij een royale hoeveelheid pigment, een van de weinige goede dingen die ik van mijn vader had meegekregen, lichtten mijn haren op en was mijn huid een paar tinten donkerder dan normaal. Misschien kwam het daardoor dat mevrouw Veder me niet direct leek te herkennen en ik een vraagteken achter mijn naam hoorde.

'Ik ben toch op tijd?' vroeg ik, heel goed wetend dat ik dat wel was. Ze zweeg.

Ik nam plaats op mijn vaste plek. Mevrouw Veder liep eerst naar de erker waar haar bureau stond en wierp een blik in haar agenda. Ze fronste, haalde een hand door haar haar en kwam peinzend achter het bureau vandaan. Halverwege de kamer draaide ze zich plots weer om en keek nogmaals in de agenda.

Toen ze uiteindelijk in haar groene draaifauteuil tegenover me was gaan zitten keek ze me een poosje aan. 'En...wat houd je zoal bezig?'

Normaliter was ik geneigd over filosofische kwesties te beginnen en zo om de hete brij heen te draaien, maar nu vond ik dat ik eerlijk moest zijn. Oprechtheid, *dat* zou ik toch in ieder geval bereikt moeten hebben in al die jaren? Dat ik durfde te zeggen dat het tijd was om te gaan, dat ik er klaar voor was om uit te vliegen maar er tegelijkertijd tegenop zag. Dat ik haar zou gaan missen en haar zegen wilde, haar vertrouwen dat ik het leven ook zonder haar aan zou kunnen. Het klokje op de schoorsteenmantel tikte de seconden weg. Het was kostbare tijd die verstreek. Mevrouw Veder knipperde met haar ogen en sloot ze toen even. Misschien had ze droge ogen? De verwarming stond zoals gewoonlijk hard te loeien.

‘Ik vind het moeilijk om afscheid van u te nemen, maar ik geloof eigenlijk dat ik de therapie niet meer nodig heb, dat ik misschien wel kan stoppen.’

Mevrouw Veder reageerde, geheel tegen haar gewoonte in, direct.

‘Afscheid?’ vroeg ze verbaasd, met een stem die ik nog nooit van haar had gehoord en die schel en hard de hoogte in ging.

‘Moeten we stoppen?’

Ik schrok van haar ongebruikelijke felheid en van haar ogen die rood werden. Haar ontreddering maakte in één klap alles onveilig en net toen ik dacht dat het niet erger kon worden begonnen er tranen over haar wangen te lopen.

Nog nooit had ik bij haar meer emotie gemerkt dan een afgezwakte versie van mijn eigen gemoedstoestand. Als ik blij was, of trots, vertelde dat ik iets gedaan had wat ik spannend vond keek ze vrolijk en als ik huilde keek ze ernstig of licht bedroefd. Slechts één keer had ik gemeend wat vocht in haar ogen te zien. Dat was toen ik vertelde hoe bang ik was geweest toen ik als jonge puber door mijn ouders een week alleen thuisgelaten was. Ze wilden nog een poging wagen hun relatie nieuw leven in te blazen en

vonden het een goed idee om daarvoor naar Ibiza te gaan. Oppas voor hun brave verstandige dochter was niet nodig, dachten ze, en ik had mezelf ook overschat en niet moeilijk willen doen. Nadat ik een week lang elke nacht met kloppend hart en de telefoon naast mijn bed had wakker gelegen, probeerde ik doodmoe en huilerig mijn moeder in de armen te vallen toen ze, alleen, weer thuiskwam. 'Sorry schat, met mij is het ook niet al te best, ik had me de moeite kunnen besparen,' was alles wat ze erover zei, voor ze me van zich afduwde en naar haar slaapkamer ging.

Mevrouw Veder had, met een zachtere stem dan normaal, gezegd: 'Wat erg om te horen, het doet me pijn als ik me voorstel hoe bang en alleen je je gevoeld hebt.' Terwijl ze dit zei zag ik haar ogen glimmen. Dat was het beste moment uit de hele therapie geweest. En het bewijs dat ik geen aansteller was.

Maar op dit moment had ik geen idee hoe ik moest reageren, dus hield ik me stil en wachtte af. Mevrouw Veder keek me aan maar leek zich moeilijk op mij te kunnen concentreren. Ze griste een tissue uit de doos die tot dan toe alleen door mij was gebruikt en snoot haar neus. Alsof ze een hinderlijke gedachte probeerde te verdrijven bewoog ze haar hoofd een paar maal van links naar rechts en werd toen opeens, alsof er een knop was omgezet, weer net zo onverstoort als altijd. Rustig, bedachtzaam.

Wat was hier aan de hand? Mijn hersens werkten op volle toeren en er duikelden verschillende hypothesen over elkaar heen. Zou het kunnen dat ik me het voorafgaande verbeeld had? Een kwestie van projectie misschien? Dat ik mijn moeite om weg te gaan nu bij haar fantaseerde? Zou ik zo ver gaan met mezelf voor de gek houden? Een andere mogelijkheid was dat ze tijdelijk uit haar rol was gevallen en meer om me was gaan geven dan professioneel gezien goed was. Beide hypothesen waren elk op hun

eigen wijze verontrustend en ik deed er, net als mevrouw Veder, het zwijgen toe.

Ik keek naar buiten, naar de kale bomen in de diepe stadstuin met daaronder de sneeuwkllokjes die hun fris-witte kopjes onder het dikke rottende bladerdek uit probeerden te steken. De tuin had wel wat onderhoud nodig, viel me op, nu de sneeuw van de afgelopen weken begon te smelten. Er lagen overal takjes en bladeren en er kwamen zelfs nog vuurwerkresten van de afgelopen jaarwisseling tevoorschijn.

‘Dus het is het tijd voor je om te vertrekken?’

‘Ja, ik dacht dat ik wel zo’n beetje klaar ben...misschien? Wat denkt u?’

‘Wat denkt u, wat denkt u, wat denkt u!’ Ze klonk nu ronduit geïrriteerd. ‘Ik zou zeggen, wat denk je zelf?’

Opeens kwam een derde verklaring bij me op, die me heel plausibel leek: misschien had ze onlangs een bijscholing gehad en probeerde ze een nieuwe behandelingswijze uit, een meer directe en confronterende vorm van therapie. Therapeuten konden hun inzichten ook bijstellen en er waren allerlei stromingen had ik begrepen.

‘Ik weet ook niet alles, wat denk je nou!’

‘Nee, dat snap ik, maar...’

Had ze niet kunnen wachten met deze andere manier van werken tot ik weg was? Ik raakte er danig van in de war. Hoe moest ik afscheid van haar nemen als ze zo deed?

‘Mevrouw Veder...’

Een vierde mogelijkheid kwam bij me op: ze was me op een wat onhandige manier aan het helpen. Door het zo rigoureuus anders te doen kon ik haar makkelijker loslaten. Om me uit het vertrouwde veilige nest te duwen en op eigen benen te zetten trakteerde ze me op een schoktherapie.

‘Ik weet het soms ook niet meisje, net zomin als jij zo te zien; wie zijn we eigenlijk, en waar gaan we heen?’

‘Mevrouw Veder, ik denk dat u me probeert te helpen.’

‘Natuurlijk help ik je. We helpen elkaar toch?’

‘Help ik u?’

‘Natuurlijk help je mij, je bent een lief kind.’

Opeens keek ze ondeugend. De afgelopen vijf minuten was ik getuige geweest van meer verschillende gezichtsuitdrukkingen dan gedurende alle vijf jaren daarvoor.

‘En je betaalt je rekening altijd.’

Gegeneerd keek ik naar de grond. Praten en zelfs nadenken over de kosten van de gesprekken had ik altijd zoveel mogelijk vermeden, hoewel mijn nieuwe vriend weleens voorzichtig ter sprake had gebracht wat het me financieel zou opleveren als ik mijn therapie zou afronden.

‘Maar als je moet gaan dan moet je gaan. Alles wordt anders, niets blijft hetzelfde.’ Peinzend keek ze de kamer in.

‘Ja, alles wordt anders.’ Als een drenkeling die met haar voeten naar de bodem tast, zocht ik naar iets vertrouwds in haar woorden. Maar net toen ik dacht dat gevonden te hebben, zei ze: ‘Je bent als een dochter voor me.’

Ik slikte. Ontelbare keren had ik erover gefantaseerd hoe mijn leven zou zijn gelopen als mevrouw Veder mijn moeder was geweest. Als ik was opgegroeid in dit grachtenpand, met overal boeken en misschien zelfs een glanzend zwarte vleugel waar ik op had leren spelen. Niet in het rommelige hippie-hol met overal rondslingerende emoties, lege flessen en volle asbakken waartussen ik mijn weg had moeten vinden, maar in deze rust en voorspelbaarheid.

In mijn dagdromen over mevrouw Veder was er nooit sprake geweest van een echtgenoot, laat staan van een vader, broers en zussen. Het was zij en ik, samen. We dronken thee aan een grote keukentafel, zij zat naast mijn bed als ik ziek was en hield me vast als ik moest huilen.

Hoewel ze me tijdens de sessies vaak genoeg had uitgenodigd om mijn fantasieën te delen, had ik dit allemaal nooit durven vertellen, bang als ik was om haar af te schrikken met mijn behoeftigheid. Bang dat ze me een soort stalker zou vinden en een opname zou voorstellen, of een andere therapeut, als ze zou weten hoeveel ik van haar verlangde.

‘Ik had gewild dat u mijn moeder was.’ Ik schrok van mijn eigen openheid. Het feit dat deze sessie toch al volslagen anders was dan alle anderen maakte me moedig, misschien overmoedig.

‘Meisje toch.’ Weer liepen er tranen over haar wangen maar ik schrok er al iets minder van.

‘Kom eens hier.’ Ze was opgestaan en wenkte mij om overeind te komen.

Als in trance stond ik op en liet me door haar omhelzen.

Zo stonden we een tijdje, tegen elkaar aangedrukt en ik rook haar rozenparfum, en ook iets muffigs, een vlaag van ongewassen haren en oud zweet. Maar het voelde fijn. Voor het eerst in vijf jaar was ik helemaal vrij van schaamte. Ze klopte me zachtjes op mijn rug.

Toen ik haar losliet werd ze opeens geagiteerd: ‘Ik moet even naar boven,’ en weg was ze. Ik hoorde haar verbazingwekkend snel een trap op lopen en daarna was er het geluid van voetstappen boven me en gepraat, heel in de verte.

Ik was weer gaan zitten en wachtte af, nam de vertrouwde kamer zorgvuldig in me op. Op de schoorsteenmantel de twee naakte Afrikaanse vrouwen van ebbenhout, schaamteloos rondborstig. Aan de muur het

oubollig met bloemen geborduurde wandkleed dat detoneerde met de rest van de kamer. Mijn rust verbaasde me, gezien de omstandigheden. Ik voelde vooral opluchting; alles wat er te zeggen viel had ik gezegd.

Na tien minuten zo te hebben gezeten begon ik juist te bedenken wat ik zou doen als de volgende patiënt zou aanbellen toen de deur openging. Een onbekende vrouw in wie ik onmiddellijk de dochter van mijn psychologe herkende, kwam de kamer in.

‘Ik heb net met mijn moeder gesproken. Ze kwam me waarschuwen dat er iets niet goed gegaan was in de sessie, als ik het goed begrepen heb.’ Met een vriendelijk handgebaar maakte ze me duidelijk dat ik kon blijven zitten, nam plaats in haar moeders stoel en stelde zich voor met een naam die ik onmiddellijk weer vergat. Haar ogen stonden verdrietig en moe. Ze zocht naar woorden.

‘Mijn moeder is te lang doorgegaan, we zijn al langere tijd bezig om haar ervan te overtuigen dat ze moet stoppen maar ze heeft zelf nauwelijks besef van haar ziekte, dat hoort er ook bij natuurlijk. En ze is zo gehecht aan haar werk en aan haar patiënten, dat het heel moeilijk voor haar is om dat los te laten. Ze heeft al een tijd geen nieuwe mensen meer aangenomen en haar laatste patiënten kon ze erg moeilijk laten gaan. Het spijt me. We hadden toch eerder moeten ingrijpen waarschijnlijk, maar ze ging de laatste weken plots achteruit, het overviel ons ook.’

Ze schudde haar hoofd en gebaarde verontschuldigend. Het viel me op dat haar handen heel anders waren dan die van haar moeder; niet alleen minder gaderd en gevlekt, maar breder, steviger. De handen van een sterke vrouw.

‘Ik hoop dat er geen nare of verwarrende dingen zijn gebeurd in uw therapie vandaag, of misschien eerder al?’

Er viel een korte stilte.

‘Nee integendeel, ik heb het heel fijn gehad bij uw moeder. Wilt u dat nog tegen haar zeggen?’

‘Ik zal het haar zeker zeggen. Ik ben blij dat te horen... maar u begrijpt dus dat de gesprekken bij haar niet kunnen worden voortgezet? Ze gaat nu echt met pensioen, ze is te ziek om nog te werken helaas. Ik zal een collega van haar vragen u uit te nodigen om te bespreken wat er nu verder nodig is.’

‘Dat is heel aardig, maar voor mij hoeft dat werkelijk niet, ik vind het prima om het hierbij te laten. Het is goed zo. Mijn therapie was eigenlijk al klaar.’

Ze keek me opgelucht aan.

‘Dat is fijn, dat komt dan goed uit.’ Ze leek even van haar stuk door haar eigen onhandige zin en dat ontroerde me. Ik was oprecht blij voor mevrouw Veder dat ze zo’n aardige dochter had.

‘Mocht u toch nog van gedachten veranderen, stuur dan een mail naar het gebruikelijke adres, dan zal een van haar collega’s contact met u opnemen.’

Ze begeleidde me naar de voordeur en we schudden elkaar de hand waarna ik voor het laatst van de uitgesleten stenen traptreden de gracht op stapte.

Met opgeluchte passen liep ik naar de tram. De zon scheen, de sneeuw op straat was verder gesmolten en de blubber was bijna weg.

Ik dacht aan de kaart van Rothko, de kobaltblauwe, die ik morgen aan mevrouw Veder zou sturen.

